

ДЕРЖАВНА ПРИКОРДОННА СЛУЖБА УКРАЇНИ
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького

Серховець Сергій Володимирович

УДК 351.74:355.23-021.411(043.3)

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФЦЕРІВ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ДО КІНОЛОГІЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАТИВНО-СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Хмельницький – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Національній академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, Державна прикордонна служба України.

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент **Сінкевич Сєргій Валентинович**, Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, кафедра загальновійськових дисциплін, доцент кафедри.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор **Артюшин Георгій Михайлович**, Національна академія Служби безпеки України, спеціальна кафедра № 12 Навчально-наукового інституту перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів Служби безпеки України, завідувач кафедри;

кандидат педагогічних наук **Виноград Олександр Васильович**, Департамент спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення Державної фіскальної служби України, Управління кінологічного забезпечення, заступник начальника управління – начальник відділу кінологічного та ветеринарного забезпечення.

Захист відбудеться «26» січня 2017 року о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 70.705.03 Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького за адресою: вул. Шевченка, 46, м. Хмельницький, 29003.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького за адресою: вул. Шевченка, 46, м. Хмельницький, 29003.

Автореферат розіслано «26» грудня 2016 року

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат педагогічних наук,
доцент

І. М. Кустовська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. З 2014 року в Україні відбулися суттєві зміни соціально-економічного та військово-політичного характеру, які пов'язані з агресивними діями Російської Федерації, анексією Автономної Республіки Крим, бойовими діями на Донбасі та проведенням антитерористичної операції на сході України. Складна і динамічна обстановка на державному кордоні України, на яку впливають геополітичні та євроінтеграційні процеси, наявність постійних загроз та ризиків (транскордонна організована злочинність, контрабанда, наркоторгівля, незаконна міграція та переміщення зброї тощо) мають вагомий вплив на оперативно-службову діяльність правоохоронних органів та військових формувань. Адекватна реакція на існуючі та нові виклики й загрози обумовлює об'єктивну потребу в удосконаленні змісту, форм і методів професійної підготовки офіцерів, які виконують завдання з пошуку вибухових речовин, зброї та боєприпасів під час несення служби на блокпостах та контрольних пунктах в'їзду-виїзду, виявлення диверсійно-розвідувальних груп, бойової і сторожової охорони підрозділів, пошуку мін та інших вибухових пристроїв на окремих ділянках місцевості, дорогах, у будівлях та спорудах. Виконання цих завдань потребує спеціальних знань, вмінь і навичок офіцерських кадрів, впровадження європейських стандартів до системи підготовки та роботи з персоналом, обміну досвідом з європейськими правоохоронними школами, а також ефективного кінологічного забезпечення. Про це йдеться у важливих нормативно-правових документах (Стратегія розвитку Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ), Концепція розвитку сектору безпеки і оборони України, Укази Президента України та Постанови Кабінету Міністрів України, у яких розглядаються питання протидії незаконному переміщенню товарів через державний кордон України тощо), які регламентують діяльність правоохоронних органів, у тому числі й ДПСУ.

Посилює актуальність теми широкий спектр використання службових собак в оперативно-службовій діяльності. Крім традиційних випадків, коли вони залучаються для пошуку людей, наркотичних засобів, зброї, боєприпасів, вибухових речовин, затримання, конвоювання і охорони правопорушників, зміни в оперативно-службовій та бойовій діяльності структурних підрозділів правоохоронних органів обумовлюють використання службових собак на блокпостах, контрольних пунктах в'їзду-виїзду, у розвідувально-пошукових групах, в бойовій і сторожовій охороні підрозділів, а також для виконання інших специфічних завдань. Отже, підготовка офіцерів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності має важливе практичне значення у сучасних умовах функціонування правоохоронних органів.

Результати аналізу наукових джерел свідчать про те, що різноманітні аспекти проблеми професійної підготовки персоналу правоохоронних органів були предметом наукових досліджень А. Галімова, Ю. Дем'янюка, О. Діденка, Д. Іщенко, В. Мірошниченко, Є. Потапчука, О. Ставицького, О. Торічного, В. Ягупова та інших. У роботах В. Березюка, С. Дякова, Т. Івашкової, М. Кабачинського, Ю. Кузя розкрито особливості розробки та використання авторських організаційно-методичних систем в освітньому процесі вищих

навчальних закладів (далі – ВНЗ) правоохоронних органів. Проблема професійної підготовки офіцерів-кінологів є також предметом пильної уваги науковців. Окремі її аспекти викладено у працях А. Афанасьєва (підготовка інспекторів-кінологів зі службовими собаками), О. Богданюка (формування готовності до професійної діяльності у майбутніх офіцерів-кінологів ДПСУ), О. Винограда (особливості формування спеціальних знань інспекторів-кінологів під час здійснення митного контролю), О. Вотінова (підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх кінологів), В. Дорофєєва (оптимізація процесу професійної підготовки майбутніх офіцерів-кінологів у ВНЗ), В. Руденка (теорія і практика навчання курсантів-кінологів у військово-навчальних закладах), С. Сидоренкова (формування військово-професійної готовності у курсантів-кінологів в умовах повсякденної діяльності вищого військового навчального закладу) та інших.

Однак комплексного дослідження формування готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності на сьогодні немає: не обґрунтовано педагогічних умов формування цієї готовності у процесі фахової підготовки офіцерів, не визначено діагностичного апарату для моніторингу її сформованості, потребує розробки навчально-методичне забезпечення окресленого процесу.

Актуальність дослідження посилюють суперечності, які виявлено за результатами аналізу наукових джерел та практики професійної підготовки майбутніх офіцерів правоохоронних органів у контексті кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності. Йдеться про суперечності між наявним досвідом кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності мотоманеврених груп, оперативно-бойових прикордонних комендатур на південно-східних рубежах держави та недостатньою реалізацією і впровадженням цього досвіду; між вимогами до інноваційного змісту фахової підготовки майбутніх офіцерів правоохоронних органів і повільним впровадженням сучасних форм, методів і засобів їх навчання у вищих військових навчальних закладів (далі – ВВНЗ); індивідуальним характером підготовки майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення і недостатньою обґрунтованістю цілей, завдань, змісту, принципів та особливостей здійснення цього процесу у ВВНЗ.

Отже, актуальність і практичне значення вирішення наукового завдання, недостатня теоретична розробленість проблеми, а також необхідність подолання зазначених суперечностей зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: «Формування готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (далі – НАДПСУ) та в межах науково-дослідних робіт:

«Пропозиції щодо вдосконалення використання службових собак в охороні державного кордону» (шифр 212–0004 І), де роль автора полягала в

розробці та обґрунтуванні пропозицій штабу органу охорони державного кордону щодо використання інспекторів-кінологів зі службовими собаками в оперативно-службовій діяльності;

«Особливості використання інспекторів-кінологів зі службовими собаками в оперативно-службовій діяльності підрозділів охорони державного кордону» (шифр 214–0030 І), де роль автора полягала у визначенні особливостей кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності, з'ясуванні сутності та змісту поняття «кінологічне забезпечення оперативно-службової діяльності», визначенні структури готовності майбутніх офіцерів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності та обґрунтуванні критеріїв, показників, рівнів такої готовності;

«Рекомендації щодо вдосконалення організації кінологічної служби та керівництва нею» (шифр 214–0031 І), де роль автора полягала у розробці пропозицій щодо удосконалення кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності органу охорони державного кордону.

Тему дисертації затверджено вченою радою НАДПСУ (протокол № 9 від 22.03.2013) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 9 від 26.11.2013).

Мета дослідження – на основі результатів аналізу педагогічної теорії та освітньої практики установити, за яких педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності буде більш ефективним.

Відповідно до мети визначено такі **задачі дослідження**:

1. З'ясувати сутність, структуру і зміст готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності.

2. Визначити критерії, показники та рівні готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності, а також з'ясувати її стан.

3. Обґрунтувати педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності.

4. Експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності.

5. Розробити методичні рекомендації науково-педагогічним працівникам ВВНЗ щодо підготовки майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності.

Об'єкт дослідження – фахова підготовка майбутніх офіцерів правоохоронних органів до професійної діяльності.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності.

Методи дослідження: *теоретичні* – аналіз наукової літератури, нормативно-правових документів, навчальних планів і освітніх програм, синтез,

класифікація, узагальнення, порівняння і систематизація даних з метою вивчення стану проблеми дослідження, з'ясування сутності та структури його базових понять, особливостей організації підготовки офіцерів правоохоронних органів в Україні та закордоном; обґрунтування педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності; *емпіричні* – анкетування, експертне оцінювання, інтерв'ю, усне і письмове опитування, бесіда, тестування з метою вивчення компонентів готовності офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності; спостереження, ранжування, рейтинг, метод узагальнення незалежних характеристик, педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний) – для визначення стану сформованості готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності і перевірки ефективності обґрунтованих педагогічних умов її формування; *математичної статистики* – коефіцієнт кореляції Пірсона для кількісної та якісної обробки експериментальних даних, доведення достовірності одержаних результатів дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів:

уперше: обґрунтовано педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності (оптимізація структури та змісту підготовки майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності; впровадження до освітнього процесу інноваційних форм і методів підготовки майбутніх офіцерів правоохоронних органів; проектування та моделювання квазіпрофесійного середовища кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності; моніторинг якості підготовки майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності);

удосконалено: діагностичний апарат для з'ясування стану готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності за рахунок характеристики рівнів сформованості зазначеної готовності;

набули подальшого розвитку: наукові уявлення про сутність, структуру і зміст готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності.

Практичне значення одержаних результатів полягає у їх впровадженні до системи професійної підготовки офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності.

Розроблено навчально-методичний комплекс навчальної дисципліни «Прикордонна кінологія». Підготовлено у співавторстві та видано навчально-методичні посібники («Основи підготовки інспекторів-кінологів зі службовими собаками до пошуку вибухових речовин, зброї, боєприпасів», «Підготовка інспекторів-кінологів зі службовими собаками», «Основи підготовки інспекторів-кінологів зі службовими собаками до пошуку наркотичних засобів і психотропних речовин»), альбом схем «Використання інспекторів-кінологів зі

службовими собаками в охороні державного кордону» та методичні рекомендації щодо підготовки та використання вартових собак в ДПСУ. Розроблено методичні рекомендації науково-педагогічним працівникам ВВНЗ щодо формування готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності.

Результати дослідження (з відповідним урахуванням специфічних функцій інших правоохоронних органів) імплементовано до практики освітньої діяльності ВНЗ правоохоронних органів.

У подальшому результати дослідження, за умов адаптації, можуть бути використані у системі професійної підготовки офіцерських кадрів Збройних Сил України, інших військових формувань, а також під час проведення занять на курсах перепідготовки та підвищення кваліфікації.

Основні результати дослідження впроваджено в навчальний процес НАДПСУ (акт реалізації від 11.12.2015), реалізовано Науково-дослідним інститутом ДПСУ (акт реалізації від 10.04.2015), Національною академією Національної гвардії України (акт реалізації від 14.04.2015), Хмельницьким училищем підвищення кваліфікації та перепідготовки персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України (акт реалізації від 20.04.2015), Львівським державним університетом внутрішніх справ (акт реалізації № 21 від 15.05.2015).

Особистий внесок здобувача. Усі подані в дисертації наукові результати отримано автором самостійно. У методичних рекомендаціях [1], опублікованих у співавторстві з А. Афанасьєвим та О. Богданюком, автором розкрито теоретичні основи підготовки та використання вартових собак для охорони окремих ділянок кордону та важливих державних об'єктів. У альбомі схем [2], опублікованому у співавторстві з А. Афанасьєвим, здобувачем систематизовано інформацію щодо порядку використання інспекторів-кінологів зі службовими собаками в оперативно-службовій діяльності у вигляді спеціально розроблених схем і таблиць. У навчально-методичних посібниках [3; 4], опублікованих у співавторстві з А. Афанасьєвим, дисертантом обґрунтовано методику підготовки інспекторів-кінологів зі службовими собаками до пошуку вибухових речовин, зброї та боєприпасів, а також охарактеризовано особливості проведення занять із зазначеною категорією військовослужбовців. У навчально-методичному посібнику [5], опублікованому у співавторстві з М. Вдовенком та А. Афанасьєвим, автором розкрито порядок використання наркотичних засобів і психотропних речовин у підготовці інспекторів-кінологів зі службовими собаками до пошуку таких засобів і речовин.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення та результати наукового дослідження доповідались та обговорювались на науково-практичних конференціях: *міжнародних* – «Актуальні проблеми сучасної науки» (Київ, 2013 р.), «Психолого-педагогічні умови розвитку освітнього простору» (Львів, 2013 р.), «Перспективи розвитку озброєння та військової техніки Сухопутних військ» (Львів, 2015 р.), «Історія, сучасність та перспективи розвитку Державної прикордонної служби України та охорони державного кордону» (Київ, 2015 р.); *всеукраїнських* – «Освітньо-наукове

забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України» (Хмельницький, 2013–2015 рр.).

Публікації. Основні результати дослідження за темою дисертації опубліковано у 22 наукових працях, із них 3 навчально-методичних посібники, 1 альбом схем, 10 наукових статей – у фахових виданнях України та іноземних держав у галузі педагогіки, 1 методичні рекомендації, 7 публікацій – у матеріалах наукових конференцій.

Структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який налічує 205 найменувань, і 4 додатків на 58 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 261 сторінку. Обсяг основного тексту складає 173 сторінки і містить 12 таблиць на 11 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі – «Теоретичні основи формування готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності» – проаналізовано стан проблеми дослідження, висвітлено теоретичні основи підготовки майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення, розкрито сутність та зміст поняття «готовність майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності».

Результати аналізу наукових досліджень, які стосуються проблеми підготовки офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності (далі – ОСД), дозволяють зробити висновок про те, що предметом уваги науковців були питання, пов'язані з особливостями формування спеціальних знань інспекторів-кінологів під час здійснення митного контролю (О. Виноград), оптимізацією процесу професійної підготовки майбутніх офіцерів-кінологів у ВНЗ (В. Дорофєєв), практикою навчання курсантів-кінологів у військових навчальних закладах (В. Руденко), умовами підвищення ефективності процесу професійної підготовки майбутніх кінологів (О. Вотінов), формуванням військово-професійної готовності у курсантів-кінологів в умовах повсякденної діяльності ВВНЗ (С. Сидоренков), умовами формування готовності до професійної діяльності у майбутніх офіцерів-кінологів ДПСУ (О. Богданюк). Окремі аспекти проблеми дослідження викладено у працях А. Афанасьєва (підготовка інспекторів-кінологів зі службовими собаками), В. Баратюка (діяльність кінологічної служби митних органів Республіки Білорусь), О. Корнійчука (удосконалення системи спеціальної підготовки кінологічних команд територіальних органів Державної фіскальної служби України), О. Потушинської (характеристика кінологічного забезпечення окремих правоохоронних органів України) та інших.

Результати аналізу підготовки офіцерів до кінологічного забезпечення ОСД правоохоронних органів (ДПСУ, Служба безпеки України, Національна поліція України, Національна гвардія України, Державна пенітенціарна служба України), обумовлених межами наукового дослідження, дозволяють визначити

певні тенденції. Головна з них полягає в тому, що для забезпечення ОСД лише ДПСУ є замовником підготовки офіцерів зі спеціалізацією «офіцер-кінолог». Структурована підготовка зазначеної категорії фахівців відбувається в НАДПСУ. Для цього у навчальному закладі створено всі необхідні умови: розроблено відповідну освітньо-професійну програму підготовки, створено навчально-матеріальну базу (класну та польову), сформовано кафедру кінології (єдиний підрозділ в системі ВВНЗ правоохоронних органів, що здійснює освітню і методичну діяльність з навчальних дисциплін службової кінології, а також наукову, науково-дослідну діяльність за цим напрямом), створено підрозділ забезпечення освітнього процесу – навчальне кінологічне відділення племінного розплідника службових собак, підготовлено науково-педагогічних працівників у галузі службової кінології, які мають досвід служби.

Однак, підготовка офіцерів до кінологічного забезпечення ОСД у НАДПСУ розпочалася лише з 2007 року. Реформування системи охорони державного кордону зумовило зміни у навчальних планах і обов'язкове вивчення курсантами спочатку двох дисциплін – «Тактика застосування кінологів зі службовими собаками в охороні державного кордону» (2 курс) та «Організація кінологічної служби» (4 курс). У подальшому систему підготовки курсантів до кінологічного забезпечення ОСД було розширено й удосконалено шляхом впровадження до освітнього процесу навчальних дисциплін «Використання кінологів і службових собак в охороні державного кордону» (1–2 курс), «Кінологічне забезпечення оперативно-службової діяльності підрозділів охорони державного кордону» (3 курс).

Разом з тим, результати аналізу змісту підготовки офіцерського складу в системі ВВНЗ інших правоохоронних органів у контексті кінологічного забезпечення ОСД дозволили дійти висновку про те, що їх підготовка, на відміну від прикордонного відомства, не має системного характеру та здійснюється шляхом вивчення окремих питань з навчальних дисциплін.

Результати порівняльного аналізу вітчизняного і зарубіжного досвіду підготовки офіцерів до кінологічного забезпечення ОСД правоохоронних органів дозволили дійти висновку, що суттєвих відмінностей у педагогічних формах, методах і засобах навчання фахівців не існує. З'ясовано, що основною тенденцією підготовки до окресленого виду діяльності у провідних країнах світу (Сполучені Штати Америки, Німеччина, Франція), а також країнах пострадянського простору (Білорусь, Казахстан та ін.) є поетапність навчання впродовж усієї кар'єри.

Узагальнення результатів аналізу наукових джерел, зокрема досліджень О. Богданюка, Ю. Дем'янюка, С. Кашперук, А. Чудика, монографій М. Дьяченка, Л. Кандибовича, Н. Кузьміної, В. Сластьоніна та ін., а також врахування вимог нормативно-правових актів, у яких сформульовано вимоги до офіцерів правоохоронних органів у контексті кінологічного забезпечення, дозволило визначити сутність поняття «готовність офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності». Це інтегративне особистісне утворення, яке охоплює спеціальні знання, уміння та навички, а також професійні потреби, інтереси і мотиви подальшого

саморозвитку і самореалізації, що забезпечують здатність до успішного виконання офіцерами посадових обов'язків у контексті кінологічного забезпечення ОСД. Структурно ця готовність складається з когнітивного, мотиваційного та діяльнісного компонентів.

Когнітивний компонент охоплює теоретичні знання основ та особливостей кінологічного забезпечення ОСД, які необхідні для виконання майбутніми офіцерами правоохоронних органів обов'язків за посадовим призначенням.

Мотиваційний компонент утворює сполучну ланку між когнітивним і діяльнісним компонентами. Він охоплює комплекс взаємопов'язаних професійних потреб, інтересів, мотивів майбутнього офіцера-правоохоронця, спрямованих на постійний саморозвиток і самореалізацію, а також відображає його ставлення до професії і кінологічного забезпечення ОСД.

Діяльнісний компонент – це сукупність умінь і навичок, які необхідні для ефективного вирішення майбутніми офіцерами практичних завдань професійної діяльності, пов'язаних з кінологічним забезпеченням.

Результати аналізу теоретичних основ підготовки офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення ОСД, з'ясування сутності, структури і змісту ключових понять дослідження дозволили перейти до визначення методів діагностики сформованості готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення ОСД, а також пошуку умов удосконалення процесу її формування.

У **другому розділі** – «Науково-методичні засади формування готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності» – подано критерії, показники і рівні готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення ОСД, з'ясовано стан її сформованості у випускників ВНЗ правоохоронних органів, обґрунтовано педагогічні умови формування зазначеної готовності, а також подано детальну характеристику методики їх реалізації в освітньому процесі.

У дослідженні використано підхід (О. Гнидюк, О. Діденко, А. Чудик та ін.), відповідно до якого сформованість готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення ОСД доцільно оцінювати за критеріями, які відповідають її структурі і компонентам, а показники є індикаторами, що дозволяють отримати кількісні параметри щодо сформованості типових, узагальнених і найбільш значущих знань, умінь, навичок, інтересів, потреб і мотивів.

З огляду на це, для оцінювання ефективності формування готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення ОСД визначено такі критерії: когнітивний (відображає стан володіння теоретичними і практичними знаннями), мотиваційний (характер сформованості спрямованості особистості офіцера, рівень розвитку інтересів, мотивації, ставлення до кінологічної діяльності) і діяльнісний (здатність використовувати набуті уміння та навички під час вирішення практичних завдань професійної діяльності, пов'язаних з кінологічним забезпеченням).

Крім того, у дослідженні взято до уваги й вимоги комплексного підходу до оцінювання явищ і процесів. З урахуванням цього, для оцінювання рівня готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення ОСД в окремих випадках використовувався інтегральний критерій (навчальна успішність курсантів).

Залежно від сформованості готовність майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення ОСД може виявлятися на трьох рівнях: низькому, середньому та високому. Низький рівень характеризують слабкий інтерес і відсутність мотивації до вивчення змісту кінологічного забезпечення; поверховий рівень знань; здатність застосовувати уміння для вирішення лише найтипівіших професійних завдань; низький рівень навичок використання інспекторів-кінологів для виконання завдань за посадовим призначенням. Для середнього рівня притаманними є виражений інтерес до кінологічної діяльності; недостатньо стійка мотивація до самостійного вивчення навчальних дисциплін службової кінології; шаблонні знання, які не завжди є стійкими і системними; готовність здійснювати практичну діяльність, пов'язану з кінологічним забезпеченням у реальних умовах ОСД, за наявності сторонньої допомоги. Високий рівень характеризують яскраво виражене усвідомлення важливості кінологічного забезпечення ОСД правоохоронного органу; системні, широкі та стійкі теоретичні і практичні знання, уміння їх застосовувати під час вирішення складних професійних завдань, які не мають стандартного методу вирішення, або завдань, які потребують творчого підходу, прояву ініціативи, самостійності і готовності до практичної діяльності в умовах ОСД правоохоронного органу.

Розроблений критеріально-діагностувальний інструментарій дозволив провести констатувальний етап експериментального дослідження, під час якого здійснено аналіз особливостей практики кінологічної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників у контексті здатності здійснювати забезпечення ОСД правоохоронних органів; проаналізовано навчальні, тематичні плани, робочі програми навчальних дисциплін, навчально-методичне забезпечення дисциплін, які вивчають майбутні офіцери на кафедрі кінології НАДПСУ; проаналізовано відгуки керівників структурних підрозділів правоохоронних органів на офіцерів-випускників щодо результатів їх професійної діяльності з питань кінологічного забезпечення; узагальнено огляди щодо результатів підготовки та використання інспекторів-кінологів зі службовими собаками в ОСД правоохоронних органів. За допомогою методу експертної оцінки (експертами були викладачі кафедри кінології, тактики прикордонної служби, прикордонного контролю НАДПСУ, офіцери кінологічних служб правоохоронних органів) було визначено проблемні питання щодо організації й проведення освітнього процесу, зокрема: несвоєчасне урахування в практичній підготовці курсантів сучасних вимог та особливостей ОСД та її кінологічного забезпечення; брак спеціальної фахової літератури; недостатньо ефективного використання сучасних форм, методів, прийомів і засобів кінологічної підготовки майбутніх офіцерів; низький рівень мотивації курсантів до самовдосконалення професійних якостей, знань та умінь.

Результати констатувального етапу експериментального дослідження, під час якого було опитано 267 випускників НАДПСУ, показали, що високий рівень готовності до кінологічного забезпечення ОСД має 11,43 % респондентів, середній – 32,57 %, а низький – 56 % опитаних. Це вказало на необхідність організації комплексної роботи щодо розвитку у курсантів усіх складових готовності до кінологічного забезпечення ОСД.

Отже, результати аналізу теоретичних основ кінологічної підготовки майбутніх офіцерів, стан сформованості готовності випускників правоохоронних органів до кінологічного забезпечення ОСД обумовили потребу в обґрунтуванні та впровадженні до освітнього процесу педагогічних умов, спрямованих на ефективне формування зазначеної готовності.

Визначення педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення ОСД було здійснено за допомогою методу експертних оцінок, а для їх обґрунтування враховано результати наукових праць О. Богданюка, О. Винограда, О. Войцехівського, О. Діденка, Ю. Лісніченка, С. Пойди та ін. Аналітико-пошукова діяльність дозволила зробити припущення, відповідно до якого формування готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення ОСД відбуватиметься більш ефективно за умов: оптимізації структури та змісту підготовки майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення ОСД; впровадження до освітнього процесу інноваційних форм і методів підготовки майбутніх офіцерів правоохоронних органів; проектування та моделювання квазіпрофесійного середовища кінологічного забезпечення ОСД; моніторингу якості підготовки майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності.

Першою педагогічною умовою формування готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності запропоновано визнати оптимізацію структури та змісту такої підготовки шляхом внесення кількісних і якісних змін у програму викладання дисциплін кінологічного спрямування з метою модернізації процесу навчання та поліпшення очікуваних результатів підготовки курсантів. Замість навчальних дисциплін «Використання кінологів і службових собак в охороні державного кордону», «Кінологічне забезпечення оперативно-службової діяльності підрозділів охорони державного кордону» запропоновано вивчення навчальної дисципліни «Прикордонна кінологія», яка передбачає: поетапне засвоєння трьох модулів (1–3 курс); вивчення питань кінологічного забезпечення ОСД під час проведення комплексних практичних занять, рольових та ділових ігор на основі міждисциплінарного зв'язку з навчальними дисциплінами професійної та практичної підготовки; внесення додаткових питань до завдань, викладених у програмах стажування курсантів в підрозділах охорони державного кордону (після 1-го, 2-го, 3-го курсів навчання), які спрямовані на удосконалення, поглиблення та закріплення набутих знань, умінь та навичок кінологічного забезпечення ОСД, а також на ознайомлення з тими питаннями, які вони вивчатимуть на старших курсах.

Впровадження до освітнього процесу інноваційних форм і методів підготовки майбутніх офіцерів правоохоронних органів було здійснено на основі авторської програми аудиторних (лекції, індивідуальні, групові та практичні заняття, контрольні заходи) та позааудиторних (індивідуальні завдання, підготовчі та тренувальні вправи, ознайомлення з нормативними актами, які визначають порядок підготовки та використання інспекторів-кінологів зі службовими собаками в структурних підрозділах правоохоронного органу, ознайомлення з науково-популярною літературою, довідковими виданнями) освітніх заходів. Під час реалізації цієї програми було зроблено акцент на забезпеченні добровільної участі у позааудиторних заходах, професійної спрямованості діяльності курсантів, підтриманні їх ініціативи, розвитку професійної творчості тощо. Під час позааудиторних навчальних заходів курсанти додатково ознайомлювались з науковими основами дресирування службових собак. Під час аудиторних занять було зроблено наголос на використанні прикладів позитивних дій прикордонних нарядів та використання інспекторів-кінологів зі службовими собаками (у тому числі і в зоні проведення антитерористичної операції); необхідності засвоєння практичних дій курсантами на фоні конкретної навчальної обстановки з використанням адаптованих ситуаційних завдань з практики ОСД підрозділів охорони державного кордону; оцінюванні активності курсантів у роботі на занятті, індивідуально-консультативній роботі; обговоренні переглянутих кінофільмів, прочитаних навчальних посібників, довідкових видань, науково-популярної літератури. Використовувались активні й інтерактивні методи навчання (малі рольові ігри, «мозковий штурм», проблемні лекції, робота у малих групах, робота в парах, «інформаційне коло», робота у трійках), які спрямовані на розвиток у курсантів творчого самостійного мислення, активізацію навчально-пізнавальної діяльності, формування умінь і навичок нестандартного вирішення завдань професійної діяльності у контексті кінологічного забезпечення. Особливо важливим і ефективним виявилось врахування досвіду служби і використання службових собак військовослужбовцями в реальних умовах ОСД підрозділів охорони кордону, а також у зоні проведення антитерористичної операції на сході України.

Загалом, авторська програма підготовки майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності передбачає такі етапи реалізації: практичний (реалізація системи освітніх заходів, її апробування відповідно до визначених термінів), аналітико-результативний (аналіз результатів апробування програми, виявлення кореляційних зв'язків між отриманими та очікуваними результатами, визначення відповідності очікуваних результатів реальному стану підготовки курсантів) та коригувальний (коригування та планування подальшої діяльності на основі результатів аналізу системи підготовки майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення ОСД).

Впровадження такої педагогічної умови як проектування та моделювання квазіпрофесійного середовища кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності передбачало розроблення альбому схем, навчально-

методичних посібників, методичних рекомендацій, інформаційно-довідкового порталу доступу до інформаційного середовища та іншого навчально-методичного забезпечення, в якому у вигляді спеціально розроблених схем і таблиць систематизовано інформацію щодо кінологічного забезпечення ОСД. Основною метою впровадження цієї педагогічної умови є послідовне моделювання предметного і професійного змісту професійної діяльності майбутніх офіцерів правоохоронних органів. При цьому важливим є не засвоєння курсантами інформації, а розвиток їх здібностей компетентно виконувати професійні функції, вирішувати професійні проблеми та завдання, опановувати цілісне уявлення про кінологічне забезпечення ОСД. Використання квазіпрофесійного середовища відкриває значні можливості щодо якості підготовки майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення ОСД; вирівнює умови навчання для всіх курсантів, забезпечуючи рівний доступ до навчальних матеріалів; сприяє автоматизації обробки результатів контролю за результатами засвоєння навчальної інформації.

Реалізація четвертої педагогічної умови – проведення моніторингу якості підготовки майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності – передбачала використання відповідних форм контролю, урахування впливу процедури оцінювання на розвиток особистості курсантів та активне використання стимулювальної функції оцінок. Для цього здійснювалось опитування різних груп респондентів; тестування учасників експерименту; збір інших статистичних даних про стан підготовки майбутніх офіцерів до кінологічного забезпечення ОСД за встановленою формою; вивчення документів навчальних закладів, органів управління тощо. Моніторинг проводився у п'ять етапів. Спочатку визначалася мета, завдання, строки, процедура, методи проведення моніторингу та критерії оцінювання. Потім готувалися інструктивно-методичні матеріали щодо проведення моніторингу, проводилася сама процедура моніторингу та здійснювався аналіз його результатів, готувалася статистична та аналітична інформація про якість проведення зазначеного процесу. Останнім етапом було оприлюднення результатів моніторингу і доведення інформації до зацікавлених осіб.

Після обґрунтування педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності здійснено експериментальну перевірку ефективності їх впливу на якість проведення цього процесу.

У **третьому розділі** – «Організація і результати дослідно-експериментальної роботи» – подано зміст і методичку дослідно-експериментального дослідження, результати експериментальної перевірки ефективності педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності, розроблено методичні рекомендації науково-педагогічним працівникам ВВНЗ щодо формування готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення ОСД.

Для перевірки ефективності педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності було проведено формувальний етап експерименту, до якого залучено 175 курсантів (напрям підготовки «Охорона та захист державного кордону») НАДПСУ. Розподіл курсантів на контрольну (далі – КГ) та експериментальну (далі – ЕГ) групи здійснено на початковій стадії планування експерименту: 89 курсантів – КГ; 86 курсантів – ЕГ.

Після завершення формувального етапу експериментального дослідження було здійснено порівняння динаміки успішності майбутніх офіцерів КГ і ЕГ. Ефективність реалізації педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності відображено у таблиці 1.

Таблиця 1 – Динаміка сформованості готовності до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності майбутніх офіцерів на початку та після проведення експерименту, n=175

Рівні готовності до кінологічного забезпечення ОСД	На початок експерименту				На кінець експерименту			
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%
Високий	10	11,63	10	11,23	29	33,72	13	14,61
Середній	28	32,56	29	32,58	30	34,88	31	34,83
Низький	48	55,81	50	56,19	27	31,40	45	50,56

Узагальнені результати дослідно-експериментальної роботи з перевірки ефективності педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності дозволили зафіксувати динаміку кількісних і якісних змін, що відбулися в ЕГ за високим, середнім та низьким рівнями сформованості відповідної якості. Результати, отримані під час формувального експерименту в ЕГ, є статистично значущими. Якщо на початку експерименту КГ та ЕГ за обраними критеріями та показниками статистично не відрізнялися на рівні значущості ($p=0,05$), то впродовж педагогічного експерименту отримано зміни в ЕГ на рівні значущості ($p=0,01$). У КГ зміни не мали статистично достовірного характеру на рівні значущості ($p=0,05$).

Отже, отримані за допомогою відповідної обробки математичних даних результати підтверджують гіпотезу про ефективність педагогічних умов, необхідних для формування готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення ОСД. Отримані дані дозволили розробити методичні рекомендації науково-педагогічним працівникам ВВНЗ щодо формування готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення ОСД, під якими розуміються конкретні поради, доцільні для врахування під час підготовки зазначеної категорії військовослужбовців до окресленого виду діяльності за умов впровадження системи освітніх заходів, визначених авторською програмою.

ВИСНОВКИ

У дослідженні вирішено наукове завдання щодо обґрунтування педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності.

1. Результати аналізу наукових джерел свідчать про те, що різноманітні аспекти проблеми професійної підготовки персоналу правоохоронних органів, а також офіцерів-кінологів були предметом наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених. Однак комплексного дослідження процесу формування готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності на сьогодні немає.

Готовність офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності – це інтегративне особистісне утворення, яке охоплює спеціальні знання, уміння та навички, а також професійні потреби, інтереси і мотиви подальшого саморозвитку і самореалізації, що забезпечують здатність до успішного виконання офіцерами посадових обов'язків у контексті кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності.

Структурно ця готовність складається з когнітивного, мотиваційного та діяльнісного компонентів. Когнітивний компонент охоплює теоретичні знання основ та особливостей кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності, які необхідні для виконання майбутніми офіцерами правоохоронних органів обов'язків за посадовим призначенням. Мотиваційний компонент охоплює комплекс взаємопов'язаних професійних потреб, інтересів, мотивів майбутнього офіцера-правоохоронця, спрямованих на постійний саморозвиток і самореалізацію, а також відображає його ставлення до професії та кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності. Діяльнісний компонент – це сукупність умінь і навичок, які необхідні для ефективного вирішення майбутніми офіцерами практичних завдань професійної діяльності, пов'язаних з кінологічним забезпеченням.

2. Сформованість готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності доцільно оцінювати за критеріями, які відповідають її структурі і компонентам. З огляду на це визначено когнітивний (відображає стан володіння теоретичними і практичними знаннями), мотиваційний (характер сформованості спрямованості особистості офіцера, рівень розвитку інтересів, мотивації, ставлення до кінологічної діяльності), діяльнісний (здатність використовувати набуті уміння та навички під час вирішення практичних завдань професійної діяльності, пов'язаних з кінологічним забезпеченням) та інтегральний (навчальна успішність курсантів) критерії.

Залежно від сформованості готовність майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності може виявлятися на трьох рівнях: низькому, середньому та високому.

Результати констатувального етапу експериментального дослідження свідчать, що якість підготовки майбутніх офіцерів правоохоронних органів до

кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності не повною мірою відповідає сучасним вимогам реформування та розвитку правоохоронних органів України і потребує удосконалення.

3. Встановлено, що формування готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності відбуватиметься більш ефективно за умов оптимізації структури та змісту підготовки майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності, впровадження до освітнього процесу інноваційних форм і методів підготовки офіцерів правоохоронних органів, проектування та моделювання квазіпрофесійного середовища кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності, проведення моніторингу якості підготовки майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності.

4. Узагальнені результати дослідно-експериментальної роботи з перевірки ефективності педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності дозволили зафіксувати позитивну динаміку кількісних і якісних змін, що відбулися в експериментальній групі. Кількість курсантів з низьким рівнем готовності зменшилася на 24,41 %, з високим та середнім рівнем готовності збільшилася на 22,09 % та 2,32 % відповідно. В контрольній групі позитивна динаміка сформованості готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності також має місце, однак кількість курсантів з низьким рівнем готовності зменшилася всього на 5,63 %, з високим та середнім рівнем готовності збільшилася лише на 3,38 % та 2,25 % відповідно.

За допомогою застосування методів математичної статистики (коефіцієнт кореляції Пірсона) вдалось засвідчити достовірність одержаних результатів дослідження, які підтверджують гіпотезу про ефективність обґрунтованих педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності.

5. Для підготовки майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності важливе значення мають методичні рекомендації науково-педагогічним працівникам, розроблені на основі проведеного дослідження, під якими розуміються конкретні поради, доцільні для врахування під час підготовки зазначеної категорії військовослужбовців до окресленого виду діяльності завдяки впровадженню системи освітніх заходів, визначених авторською програмою.

Виконане дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми. Потребує подальшої уваги удосконалення навчально-методичного забезпечення підготовки майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічної діяльності; виявлення чинників, що впливають на якість підготовки офіцерів-правоохоронців; визначення напрямів професійного самовдосконалення зазначеної категорії військовослужбовців у системі фахової підготовки на різних етапах їхнього професійного становлення.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Навчальні та навчально-методичні посібники

1. **Серховець, С. В.** Методичні рекомендації щодо підготовки та використання вартових собак в Державній прикордонній службі України / А. О. Афанасьєв, С. В. Серховець, О. Д. Богданюк. – Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2014. – 32 с.

2. **Серховець, С. В.** Використання інспекторів-кінологів зі службовими собаками в охороні державного кордону : альбом схем / А. О. Афанасьєв, С. В. Серховець. – Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2014. – 62 с.

3. **Серховець, С. В.** Основи підготовки інспекторів-кінологів зі службовими собаками до пошуку вибухових речовин, зброї, боєприпасів : навчально-методичний посібник / А. О. Афанасьєв, С. В. Серховець. – Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2015. – 148 с.

4. **Серховець, С. В.** Підготовка інспекторів-кінологів зі службовими собаками : навчально-методичний посібник / А. О. Афанасьєв, С. В. Серховець. – Хмельницький : Видавництво НАДПСУ 2015. – 152 с.

5. **Серховець, С. В.** Основи підготовки інспекторів-кінологів зі службовими собаками до пошуку наркотичних засобів і психотропних речовин: навчально-методичний посібник / М. В. Вдовенко, А. О. Афанасьєв, С. В. Серховець. – Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2016. – 128 с.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати

6. **Серховець, С. В.** Сутність та зміст кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності правоохоронних органів / С. В. Серховець // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : педагогічні та психологічні науки / [голов. ред. В. В. Райко]. – Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2014. – № 1(70). – С. 147–156.

7. **Серховець, С. В.** Структура готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності / Сергій Володимирович Серховець // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. : Педагогіка. Соціальна робота / голов. ред. І. В. Козубовська. – Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2014. – № 30. – С. 153–155.

8. **Серховець, С. В.** Критерії, показники та рівні готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності / С. В. Серховець // Вісник Національного університету оборони України : збірник наукових праць / ред. Стасюк В. В. – К. : НУОУ, 2014. – Вип. 4 (41). – С. 97–102.

9. **Серховець, С. В.** Теоретичне обґрунтування авторської програми підготовки майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності / Сергій Володимирович Серховець // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : педагогічні та психологічні науки / [голов. ред. О. В. Діденко]. – Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2015. – № 1(74). – С. 214–226.

10. **Серховець, С. В.** Сутність та зміст готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності / Сергій Серховець // Науковий вісник Чернівецького університету / наук. ред. Руснак І. С. – Чернівці : Чернівецький нац. у-т, 2015. – Вип. 748 : Педагогіка та психологія. – С. 159–166.

11. **Серховець, С. В.** Результати дослідження стану сформованості готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності / Сергій Серховець // Науковий вісник Чернівецького університету / наук. ред. Руснак І. С. – Чернівці : Чернівецький нац. у-т, 2015. – Вип. 758 : Педагогіка та психологія. – С. 161–170.

12. **Серховець, С. В.** Результати експериментальної перевірки ефективності авторської програми підготовки майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності / Сергій Володимирович Серховець // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : педагогічні науки / [голов. ред. О. В. Діденко]. – Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2015. – № 1. – С. 225–237.

13. **Серховець, С. В.** Особливості планування, організації та проведення тренувань інспекторів-кінологів зі службовими собаками в підрозділах охорони державного кордону / Сергій Серховець // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : педагогічні науки / [голов. ред. О. В. Діденко]. – Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2016. – № 1(3). – С. 157–170.

14. **Серховець, С. В.** Педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності / Сергій Серховець // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : педагогічні науки / [голов. ред. О. В. Діденко]. – Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2016. – № 3(5). – С. 220–235.

15. **Serkhovets, S. V.** Methodical recommendations for academic and teaching staff on forming future law enforcement officers' readiness for canine support of operational and service activities / Serkhovets S. V. // Nauka i Studia / redaktor naczelna Andrzej Goralczyk. – 2015. – № 9 (140). – P. 48–56.

Опубліковані праці апробаційного характеру

16. **Серховець, С. В.** Особливості та зміст кінологічного забезпечення діяльності правоохоронних органів / С. В. Серховець // Актуальні проблеми сучасної науки : тези доп. Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Київ, 17–19 жовтня 2013 р.) / оргкомітет : Амурський Е. Е. та ін. – К., 2013. – Частина 1. – С. 71–75.

17. **Серховець, С. В.** Особливості кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності правоохоронних органів на сучасному етапі / С. В. Серховець // Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України : тези доп. VI Всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 15 листопада 2013 р.) / Нац. академія Держ. прикордон. служби України. – Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2013. – С. 518–520.

18. **Серховець, С. В.** Особливості підготовки майбутніх офіцерів до організації кінологічного забезпечення діяльності правоохоронного органу / С. В. Серховець // Психолого-педагогічні умови розвитку освітнього простору держави : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 22 листопада 2013 р.) / Львівськ. держ. ун-т внутр. справ. – Львів : Вид-во ЛДУВС, 2013. – С. 484–487.

19. **Серховець, С. В.** Формування готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності як педагогічна проблема / С. В. Серховець // Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України : тези доп. VII Всеукр. наук.-практ. конференції (Хмельницький, 21 листопада 2014 р.) / Національна академія Державної прикордонної служби України. – Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2014. – С. 252–253.

20. **Серховець, С. В.** Особливості реалізації авторської програми підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності / С. В. Серховець // Перспективи розвитку озброєння та військової техніки Сухопутних військ : тези доп. Міжнар. науково-технічної конференції (Львів, 14–15 травня 2015 р.) / Академія сухопутних військ. – Львів : АСВ, 2015. – С. 264.

21. **Серховець, С. В.** Особливості підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності у сучасних умовах / С. В. Серховець // Історія, сучасність та перспективи розвитку Державної прикордонної служби України та охорони державного кордону : тези доп. Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 26 травня 2015 р.) / Науково-дослідний інститут Державної прикордонної служби України. – Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2015. – С. 412–414.

22. **Серховець, С. В.** Стан готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності / С. В. Серховець // Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України : тези доп. VIII Всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 10 грудня 2015 р.) / Нац. академія Держ. прикордонної служби України. – Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2015. – С. 300–301.

АНОТАЦІЇ

Серховець С. В. Формування готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, Хмельницький, 2016.

Дисертацію присвячено дослідженню проблеми формування готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності. Розкрито сутність зазначеної готовності, її структуру (містить когнітивний, мотиваційний та діяльнісний компоненти) та зміст. Визначено критерії і показники для діагностики готовності майбутніх

офіцерів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності. Обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови її ефективного формування. За результатами дослідження розроблено методичні рекомендації науково-педагогічним працівникам вищих військових навчальних закладів щодо підготовки майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності.

Ключові слова: готовність, кінологічне забезпечення, майбутні офіцери правоохоронних органів, оперативно-службова діяльність, формування.

Серховец С. В. Формирования готовности будущих офицеров правоохрательных органов к кинологическому обеспечению оперативно-служебной деятельности. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Национальная академия Государственной пограничной службы Украины имени Богдана Хмельницкого, Хмельницкий, 2016.

Диссертация посвящена исследованию проблемы формирования готовности будущих офицеров правоохрательных органов к кинологическому обеспечению оперативно-служебной деятельности. Раскрыта сущность указанной готовности (интегративное личностное образование), ее содержание и структуру (содержит когнитивный, мотивационный и деятельностный компоненты). Определены критерии и показатели очерченного образования, охарактеризованы уровни и состояние сформированности. Обоснованы и экспериментально проверены педагогические условия формирования готовности будущих офицеров правоохрательных органов к кинологическому обеспечению оперативно-служебной деятельности. По результатам исследования разработаны методические рекомендации научно-педагогическим работникам высших военных учебных заведений относительно формирования готовности будущих офицеров правоохрательных органов к кинологическому обеспечению оперативно-служебной деятельности.

Ключевые слова: готовность, кинологическое обеспечение, будущие офицеры правоохрательных органов, оперативно-служебная деятельность, формирование.

Serkhovets S. V. Future law enforcement officers' canine support within an operational activities readiness formation. – Manuscript Copyright.

The thesis is for obtaining the scientific degree of candidate of pedagogical sciences in specialty 13.00.04 – theory and methods of professional education. – The National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine named after Bohdan Khmelnytskyi, Khmelnytskyi, 2016.

The thesis is devoted to contemplation of the future law enforcement officers' canine support within an operational activities readiness formation. Future law enforcement officers' canine support within an operational activities readiness is a personal integrative origination, which includes special knowledge and skills, as well as a set of interrelated needs, interests, motives, aimed at further self-development

and self-realization, which determines the ability and ensures the successful implementation of future law enforcement officers' duties regarding canine support within an operational activities.

Structurally, the readiness has cognitive, motivational and activity components. The cognitive component includes theoretical knowledge about canine support within operational activities that are necessary for the performance of future law enforcement officers' duties on official appointment. Motivational component includes a set of interrelated professional needs, interests, motives of an officer of law enforcement body aimed at further self-development and self-realization and reflects his attitude to canine support within operational activities. Activity component is a set of skills that are needed to effectively carry out the practical tasks by the future officers within the professional activities related to providing a canine support.

Future law enforcement officers' canine support within an operational activities readiness is advised to evaluate by the appropriate to the structure and components criteria. Thus, it has been defined the cognitive (reflects the proficiency of the theoretical and practical knowledge), motivation (formation character of the officer individual orientation, the level of interest, motivation, attitude to canine activity), activity (ability to use the acquired skills and knowledge in the practical problems of professional activities solving related to the canine support) and integral (educational success of cadets) criteria.

Depending on the formation the future law enforcement officers' canine support within an operational activities readiness can occur at three levels: low, medium and high.

It has been stated that the future law enforcement officers' canine support within an operational activities readiness formation will be carried out more effectively in the conditions of optimizing the training structure and content of the future law enforcement officers' canine support within an operational activities, innovative forms and methods of law enforcement officers' educational process implementation, design and simulation of quasi professional environment regarding the canine support within an operational activities, monitoring of the quality of the future law enforcement officers' canine support within an operational activities training.

Summary results of the experimental work to verify the effectiveness of pedagogical conditions of future law enforcement officers' readiness within canine support of operational and service activity formation have allowed capturing the dynamics of quantitative and qualitative changes that have occurred in the experimental group at high, medium and low levels of appropriate quality. According to the thesis it has been developed the guidelines to tutors of higher military educational establishments on formation of future law enforcement officers' readiness on the canine support within operational activities.

Key words: readiness, canine support, future law enforcement officers, operational activity, formation.

